Financiële begroting

WETTERSKIP FRYSLÂN

Uiteenzetting van de gehanteerde uitgangspunten en normen

Autonome salarisontwikkelingen

De personeelslasten stijgen als gevolg van cao-verhogingen en een stijging van de werkgeverslasten. De uitkomsten van de nieuwe CAO 2025 met een looptijd van twee jaar zijn in uitgewerkt en meegenomen en loopt tot en met 2026. Op basis van de huidige inschatting wordt voor 2027 met 3,3% gerekend. Dit is conform de uitgangspunten vanuit de Perspectiefnota 2027-2031.

Jaar	2027	2028	2029	2030	2031
CAO effecten	3,30%	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%

Overige uitgangspunten en normen

Inflatie (prijsstijging)

De Europe Centrale Bank (ECB) streeft naar een stabiel niveau van inflatie. Voor 2027 houden we rekening met 2,4% en voor 2028 met 2,35%. De jaren daarna verwacht de ECB een niveau van 2,1%. Dat is dan ook het percentage waar we vooralsnog vanaf 2029 mee rekenen.

Jaar	2027	2028	2029	2030	2031
Inflatie en leges	2,40%	2,35%	2,10%	2,10%	2,10%

Rente

De gehanteerde rentepercentages voor de komende jaren zijn gebaseerd op de meest recente inzichten van onze treasury adviseur.

Jaar	2027	2028	2029	2030	2031
Lange rente (vanaf 1 jaar)	3,85%	3,95%	4,00%	4,05%	4,10%
Korte rente	2,80%	2,90%	2,90%	2,90%	3,00%

Overzicht van baten en lasten

bedragen x € 1.000

Begroting	Actuele begroting na VR1 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030	Begroting 2031	
Baten							
Programma Waterveiligheid	1.717	2.099	2.219	2.369	2.369	2.369	-36.501
Programma Watersysteem	2.804	1.634	1.119	1.163	1.163	1.103	-88.094
Programma Waterketen	1.812	1.618	1.592	1.595	1.595	1.571	-63.142
Programma Bestuur en Organisatie	2.289	4.784	4.871	5.081	5.099	4.958	-57.324
Overzicht Dekkingsmiddelen							236.005
Belastingopbrengsten	225.098	237.117	249.550	258.369	268.385	280.258	-150
Overige algemene opbrengsten	1.943	1.929	1.931	1.945	1.958	1.958	
Saldo van de financieringsfunctie	242	237	233	228	224	224	
Dividenden	3.048	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	
Totaal Baten	**238.953**	**252.318**	**264.415**	**273.652**	**283.693**	**295.341**	
Lasten							
Programma Waterveiligheid							
Programma Waterveiligheid	-36.047	-38.600	-39.247	-39.942	-41.419	-43.491	
Programma Watersysteem	-0						
Programma Watersysteem	-84.310	-89.728	-90.634	-93.437	-96.679	-98.050	
Programma Waterketen	-0						
Programma Waterketen	-58.566	-64.759	-67.587	-71.140	-74.930	-81.320	
Programma Bestuur en Organisatie							
Programma Bestuur en Organisatie	-56.754	-62.108	-61.806	-62.907	-64.181	-65.897	
Overzicht Dekkingsmiddelen							
Belastingopbrengsten	-5.748	-5.941	-6.091	-6.243	-6.256	-6.256	
Saldo van de financieringsfunctie	-242	-237	-233	-228	-224	-224	
Onvoorzien							
Onvoorzien	-150	-150	-150	-150	-150	-150	
Totaal Lasten	**-241.816**	**-261.524**	**-265.748**	**-274.048**	**-283.839**	**-295.388**	
Subtotaal begrotingssaldo	**-2.863**	**-9.206**	**-1.333**	**-396**	**-146**	**-47**	
Waarvan incidenteel		**9.206**					
Mutaties reserves							
Programma Waterveiligheid	65	47	47	47	47	47	
Programma Watersysteem	1.237	3.987	-0	-0	-0	-0	
Programma Waterketen	350	2.000	750	-0	-0	-0	
Programma Bestuur en Organisatie	4.217	3.171	536	349	99	-0	
Totaal mutaties reserves	**5.869**	**9.205**	**1.333**	**396**	**146**	**47**	
Structureel begrotingssaldo	**3.006**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	

Overzicht van voorgenomen investeringen

Overzicht voorgenomen verstrekkingen

Om de strategische (verander)doelen vanuit het gebied van waterveiligheid, watersysteembeheer en de waterketen te realiseren én om de instandhoudingsopgave van onze assets te kunnen voldoen tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten, is het managen van onze assets essentieel. Daarbij moet niet alleen naar het nu gekeken worden, maar ook naar straks en later.

Het proces *Programmeren* binnen assetmanagement speelt hierin een cruciale rol en moet leiden tot een integrale Wetterskip-programmering met uitzondering van het dagelijkse beheer en onderhoud. In het nieuwe organisatiemodel is het belang hiervan onderkend; er is behoefte aan een duidelijk afwegingskader voor het programmeerproces en een transparant besluitvormingsproces voor de periodiek vast te stellen programmering en prioritering. Aanbevelingen vanuit de rekenkamer voor dit proces zullen hierin ook worden meegenomen. Het programmeerproces wordt zodanig ingericht, dat het mogelijk is om in te spelen op actuele ontwikkelingen en dat zogenaamde "zij-invliegers" en meekoppelkansen onderdeel zijn van het programmeerproces.

Om tot deze integrale programmering te komen, zal het programmeerproces worden gevoed vanuit een drietal stromen:

1. instandhoudingsopgave van onze assets;
2. verander- en ontwikkelopgaven;
3. opgaven vanuit de omgeving en meekoppelkansen.

Mandaat

Volgens artikel 7 van de Financiële verordening dient het algemeen bestuur over elk investeringskrediet te besluiten. In onderstaand overzicht zijn de kredieten voor 2027 weergegeven. Hierbij is aangegeven wat het bruto krediet is voor de HWBP projecten en wat voor de overige verstrekkingen het netto bedrag is wat Wetterskip Fryslân moet investeren.
Indien het een Verzamelbesluit AB is "Nee" en Verzamelbesluit DB is "Nee" is, dan zullen afzonderlijke voorstellen aan het algemeen bestuur worden voorgelegd, waarbij het algemeen bestuur besluit het krediet vrij te geven
Indien het een Verzamelbesluit AB is "Ja" en Verzamelbesluit DB is "Nee" is, dan mandateert het algemeen bestuur het krediet aan het dagelijks bestuur.
Indien het een Verzamelbesluit AB is "Ja" en Verzamelbesluit DB is "Ja" is, dan wordt het krediet direct aan de organisatie vrij gegeven.

Op basis van de totale investeringsbegroting stelt het algemeen bestuur via een verzamelbesluit vast van welke investeringen het algemeen bestuur op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen en welke investeringen direct bij de begrotingsbehandeling worden geautoriseerd. Dit voorkomt dat het algemeen bestuur wordt overspoeld met kredietaanvragen. Daarom worden de besluiten voor een aantal kredieten gebundeld, zoals voor HWBP-projecten, verbeterwerken en de meer routinematige vervangingsinvesteringen zoals regionale keringen, vervanging en renovatie kunstwerken actieve waterbeheersing, inrichting watersystemen, afvalwaterzuivering en -transport en groot onderhoud zuiveringstechnische werken. Een verzamelkrediet is één krediet waaruit meerdere individuele projecten gefinancierd worden.
Door deze verzamelkredieten te mandateren aan het dagelijks bestuur kan er adequaat gehandeld worden ten behoeve van het efficiënt in uitvoering brengen van deze projecten. Dit zogenaamde verzamelbesluit heeft betrekking op investeringen die:

1. rechtstreeks voortkomen uit het bestaande beleid;
2. dienen ter vervanging van bestaande investeringen dan wel een routinematig karakter hebben;
3. betrekking hebben op maatregelen die zijn vastgelegd in door het algemeen bestuur vastgestelde watergebiedsplannen.

Over het vrijgeven van krediet uit de verzamelkredieten wordt per project afzonderlijk door het dagelijks bestuur besloten. Het algemeen bestuur wordt via de reguliere planning en control producten (begroting, voortgangsrapportages en jaarrapportage) geïnformeerd over de beschikbaarstelling van de investeringskredieten en de voortgang van de projecten.

In de begroting 2027 zijn de voor nu bekende bedragen van de voorgenomen investeringen opgenomen voor een totaalbedrag van € 111,5 miljoen (zie tabel hierna). Hiervan wordt € 45,7 miljoen gemandateerd aan het dagelijks bestuur en € 12,1 miljoen wordt direct vrijgegeven.

De resterende kredieten van € 53,7 miljoen zullen via afzonderlijke voorstellen aan het algemeen bestuur worden voorgelegd, voordat deze worden vrijgegeven. Na het verstrekken van de investeringskredieten begint de plan- en ontwerpfase. De doorlooptijd van de investeringsprojecten gaan over meerdere jaren. De feitelijke uitgaven van deze verstrekkingen vinden dan ook de komende jaren plaats. De verwachte uitgaven voor 2027, op basis van de eerdere verstrekkingen, bedraagt bruto € 97,5 miljoen en na aftrek van subsidies € 60,0 miljoen netto. In de benodigde cashflow wordt hier rekening mee gehouden *(zie daarvoor de financieringsbehoefte in de paragraaf 'uiteenzetting van de financiële positie')*.

bedragen x € 1.000

Project		2027	2028	2029	2030	2031
Afzonderlijke besluiten Algemeen bestuur:						
Waterveilig						
HWBP - Dijk- en duinverbetering Schier (PU)	*Bruto: € 9 mln*	900		6.000		
HWBP - KLM deel groen uv	*Bruto: € 204 mln*	20.400				
KLM TPM deelproject uv	*Bruto: € 186 mln*	18.600				
Dijkverbetering Zurich-Koehool					600	
Dijkverbetering Zurich-Koehool, Harlingen			660			
Boezem/zeegemaal (voorbereidingskrediet)		1.900				
Watersysteem						
Gebiedsprocessen en gebiedsgericht werken		5.700	5.700	5.700	5.700	5.700
Klimaatadaptatie-GLB-NSP		4.750	8.550	11.875		
Klimaatadaptatie-pad		1.425	2.850	4.180		
Waterketen						
Verkenning Spoordok		p.m.				
RWZI Franeker			68.000			
Subtotaal mandaat algemeen bestuur ("Nee", "Nee")		**53.675**	**85.760**	**27.755**	**6.300**	**5.700**
Gemandateerde besluiten aan het Dagelijks bestuur						
Bestuur en organisatie						
Emissie loos, energie neutraal en duurzaam		4.750	4.750	4.750		
Waterveilig						
Investeringsruimte afkomstig uit VP II		903	903	903	903	900
Programma verbeterwerken regionale en lokale keringen		0	7.900	7.900	7.900	7.900
Watersysteem						
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WS		285	285			
Inrichting watersystemen, landelijk		1.663	1.663	1.663	5.000	8.000
KRW maatregelen		2.090	2.090	p.m.	p.m.	p.m.
KRW aanvullend budget 2026		1.400				
Kunstwerken actieve waterbeheersing		11.300	11.300	13.000	15.000	18.000
Uitvoeringsplan Veenweide		1.235	1.800	1.800	1.300	p.m.
Waterketen						
Aanbrengen slijtlagen				1.930		
Infrastructuur geautomatiseerde assets, WK		5.130	5.130	5.130		
KRW maatregelen		475	1.350			
RWZI's en transportstelsel		16.500	19.375	16.500	18.000	19.500
Subtotaal mandaat dagelijks bestuur ("Ja", "Nee")		**45.730**	**56.545**	**53.575**	**48.103**	**54.300**
Gemandateerde aan de organisatie						
Bestuur en organisatie						
Verv.investeringen Laboratorium		270	270	270	270	270
Vervanging hard- en software		665	410	410	410	410
Vervanging materieel en voertuigen		2.370	65	265	70	250
Waterveiligheid						
HWBP - Activeerbare bijdrage landelijk programma		5.900	6.000	6.900	13.800	14.300
Waterketen						
Verb.inclusief Kwaliteit, Arbo en Milieu (KAM) maatregelen		2.875	2.900	2.925	2.950	2.975
Subtotaal mandaat organisatie ("Ja", "Ja")		**12.080**	**9.645**	**10.770**	**17.500**	**18.205**
Totaal		**111.485**	**151.950**	**92.100**	**71.903**	**78.205**

Overzicht op te starten projecten in 2027

Toelichting op projecten 2027

Een verzamelkrediet betreft een totaalkrediet waarop meerdere projecten met dezelfde (meerjarige) doelstelling worden geboekt. De afzonderlijke projecten worden in het dagelijks bestuur beoordeeld en indien akkoord wordt het krediet vrijgegeven. Daarbij wordt bij elk project de "uitnutting" van de kredietruimte gerapporteerd in de bestuursvoorstellen.

WATERVEILIGHEID (€ 48,6 miljoen netto)

HWBP investeringen en bijdrage aan landelijk programma (totaal netto € 45.800.000)
De gezamenlijke waterschappen dragen circa € 200 miljoen bij aan de financiering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (de solidariteitsbijdrage). Het vereveningsdeel van de waterschappen wordt gebaseerd op de in de 'Spoedwet' genoemde criteria (aantal inwoners en de WOZ-waarde in het beheergebied van de waterschappen). Voor Wetterskip Fryslân betekent dat in 2027 een bijdrage van € 5,9 miljoen. Daarnaast gaan de investeringen in de primaire keringen door. De geraamde bruto investeringen bedragen € 399,0 miljoen en netto € 39,9 miljoen.

Boezem/zeegemaal (voorbereidingskrediet) (€ 1.900.000)
Het investeringskrediet was eerder voor 2026 opgenomen maar is doorgeschoven naar 2027. Het bedrag van € 1,9 miljoen dient als voorbereidingskrediet voor de aanleg van een (nieuw) zeegemaal in combinatie met de nadere uitwerking van het boezemplan.

Veiligheidsplan II (totaal € 902.500)
Dit krediet uit het Veiligheidsplan II wordt benut ten behoeve van het vergroten van de boezem.

WATERSYSTEEM (€ 29,8 miljoen netto)

Gebiedsprocessen en gebiedsgericht werken (€ 5.700.000)
In het kader van de te verwachten eigen bijdragen aan gebiedsprocessen die voortkomen uit de opgaven binnen het FPLG, is investeringsruimte gereserveerd voor projecten.

Klimaatadaptatie € 6.175.000)
Voor het realiseren van de bestuurlijke vastgestelde klimaatmaatregelen voor klimaatadaptatie is investeringsruimte gereserveerd. Deze worden in combinatie met andere investeringen uitgevoerd.

Infrastructuur geautomatiseerde assets watersysteem (€ 285.000)
Een van de pijlers van de routekaart automatisering is dat de procesautomatisering van zowel waterketen als watersysteem moet voldoen aan actuele eisen. In dit kader wordt onder meer uitvoering voorzien door de vakgroep Procesautomatisering. De besluitvorming hierover vindt plaats binnen de reguliere programmering van de automatiseringsprojecten.

Inrichtingsmaatregelen watersystemen landelijk gebied (€ 1.662.500)
In de watergebiedsplannen zijn de opgaven voor het tegengaan van wateroverlast, verdrogingsbestrijding, Kaderrichtlijn Water en knelpunten voor het beheer en onderhoud. Natura2000 en de Programmatische Aanpak Stikstof maatregelen zijn hierin geïntegreerd. De uitvoeringsmaatregelen worden zoveel mogelijk gecombineerd met reguliere vervangingsinvesteringen. Daarnaast zullen er pilots gestart worden in de veenweide gebieden, waarbij gestreefd wordt naar een peilbeheer dat de maaivelddaling vertraagt. Daarvoor is afstemming en samenwerking met de landbouw van het grootste belang. Het zal in landbouwgebieden dan ook gepaard gaan met praktijkproeven zoals die naar de werking van onderwaterdrains.
In het kader van duurzaam beheer van de grondwatervoorraden zal in vrij afstromende gebieden en op de Waddeneilanden maatregelen getroffen gaan worden om de zoetwatervoorraad op peil te houden. Dit zal samen met de provincie en Vitens worden onderzocht en uitgevoerd.

KRW Inrichtingsmaatregelen (€ 3.490.000)
Naast de uitvoering van het investeringsprogramma verbeterwerken regionale waterkering, waar inrichtingsmaatregelen met betrekking tot de aanleg van natuurvriendelijke KRW-oevers worden gerealiseerd, worden er ook zelfstandige KRW projecten gerealiseerd in de deelsystemen.

Kunstwerken actieve waterbeheersing (€ 11.300.000)
Op basis van een inventarisatie van de onderhoudsstaat van poldergemalen, stuwen en inlaten is een concept meerjarig investeringsprogramma opgesteld. De uitvoering van dit programma moet een bedrijfszekere werking van de objecten garanderen.

Diverse poldergemalen hebben het einde van de levensduur bereikt, andere poldergemalen kunnen met een aanpassing weer een aanzienlijke tijd vooruit. Hierin zijn ook begrepen de maatregelen die voortvloeien uit het veiligheidsplan, de uitbreiding van de gemaalcapaciteit, overname van particuliere bemalingen en maatregelen ten behoeve van vispassages/ vispasseerbaarheid.

Uitvoeringsplan Veenweide (€ 1.235.000)
Naast de uitvoering van inrichtingsmaatregelen landelijk gebied, waar inrichtingsmaatregelen afkomstig uit de watergebiedsplannen worden gerealiseerd, worden er in het kader van het programma Veenweide zelfstandige projecten ten bedrage van € 1.235.000 gerealiseerd in de deelsystemen.

WATERKETEN (€ 25,0 miljoen netto)

Verkenning Spoordok (p.m)
Wij zijn positief over het initiatief spoordok vanwege het terugwinnen van water (geen druppel de wijk uit) en de ambitie om te zien of het slib wee teruggebracht kan worden op het land (circulariteit). Op het initiatief van gemeente Leeuwarden willen we positief reageren om op basis van gelijkwaardigheid mee te doen om dit project verder te ontwikkelen. Ook andere partijen zullen als het aan ons ligt betrokken worden bij dit innovatieve traject zoals Vitens. Naar verwachting zal binnenkort een ontwikkelkrediet voorstel worden voorgelegd aan het algemeen bestuur. Bij de ontwikkeling zal er ook gekeken moeten worden waar de verschillende subsidies zijn te verkrijgen voor de uitvoering van deze innovatieve ambitie.

Infrastructuur geautomatiseerde assets waterketen (€ 5.130.000)
Een van de pijlers van de routekaart automatisering bestaat uit de opdracht dat de procesautomatisering van zowel waterketen als watersysteem moet voldoen aan actuele eisen.

KRW maatregelen ten behoeve van waterketen (€ 475.000)
Naast de uitvoering van het investeringsprogramma verbeterwerken regionale waterkering, waar inrichtingsmaatregelen met betrekking tot de aanleg van natuurvriendelijke KRW-oevers worden gerealiseerd, en de zelfstandige KRW projecten gerealiseerd in de deelsystemen is een bedrag beschikbaar voor KRW maatregelen ten behoeve van de waterketen van € 475.000.

RWZI's en transportstelsel (totaal € 16.500.000)
Naast de 27 rwzi's beheert Wetterskip Fryslân 274 rioolgemalen en ca. 800 kilometer persleidingen. Op basis van de verwachte technische levensduur van deze assets is een herinvesteringsprogrammering opgesteld voor de komende jaren. Met het verzamelkrediet kan de noodzakelijke renovatie dan wel vervanging uit deze programmering worden gerealiseerd.

RWZI verbeteringen inclusief Kwaliteit, Arbo en Milieu (KAM) maatregelen (€ 2.875.000)
Jaarlijks investeren we in levensduur verlengd onderhoud aan de assets. Dit draagt ertoe bij dat grote herinvestering in nieuwe installaties kan worden uitgesteld. Met de uit te voeren werkzaamheden worden tegelijkertijd ook wettelijk verplichte milieueisen en veiligheidsmaatregelen (arbo) meegenomen.

BESTUUR EN ORGANISATIE (€ 8,1 miljoen netto)

Emissieloos, energieneutraal en duurzaam(€ 4.750.000)
Wetterskip Fryslân heeft klimaatbeleid vastgesteld en de middelen beschikbaar gesteld om dit uit te voeren. Zo willen we klimaatneutraal zijn en circulair werken in 2030. De uitvoering van de vastgestelde energievisie met betrekking tot de bijbehorende investeringsopgave worden hieruit betaald, maar ook eventuele meerkosten aan investeringen die de transitieperiode met zich meebrengt kunnen uit dit verzamelkrediet gefinancierd worden.

Laboratorium (totaal € 270.000)
Het laboratorium heeft jaarlijks budget nodig voor het plegen van vervangingsinvesteringen. Het laboratorium dient jaarlijks de technisch en economisch verouderde apparatuur te vervangen om haar onderzoeken en analyse op een verantwoorde manier te kunnen uitvoeren. In het algemeen zijn de technologische ontwikkelingen binnen de laboratoriumwereld zodanig, dat nieuw analysesystemen een verbetering van de efficiency betekenen. Daarnaast wordt bepaalde apparatuur wettelijk verplicht gesteld en moet extra apparatuur worden aangeschaft ten behoeve van onderzoek dat voortvloeit uit het emissieplan.

Vervanging Hard- en Software en ICT omgevingswet (totaal € 665.000)
Voor 2027 wordt voor Hard- en softwarevervanging een krediet van € 410.000 aangevraagd. In 2027 is een aantal ICT hardware componenten aan vervanging/uitbreiding toe. Het gaat hierbij onder andere om computer- en serverapparatuur voor dataverkeer en netwerkverbindingen. Ook op het gebied van software worden er diverse vervangingsprojecten en updates uitgevoerd.

Hierbij wordt erop gelet dat zij een bijdrage leveren aan het efficiënt werken in de organisatie. De vervangingen in cloudapplicaties worden niet geactiveerd. Voor vervanging van audiovisuele middelen en laptops zijn investeringen van € 255.000 benodigd.

Vervanging materieel en voertuigen (totaal € 2.370.000)
Voor 2027 staan vervangingen van vrachtauto's en kranen op de planning voor € 1.930.000. Daarnaast is voor meubilair, keukeninventaris en aanpassingen in het hoofdgebouw € 440.000 voorzien.

Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Geprognosticeerde balans 2027 - 2031

bedragen x € 1.000

ACTIVA	31/12/2027	31/12/2028	31/12/2029	31/12/2030	31/12/2031
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	16.427	15.347	15.598	16.345	16.868
Materiële vaste activa	444.788	475.691	494.818	520.933	540.093
Financiële vaste activa	4.538	4.347	4.155	3.963	3.772
Totaal vaste activa	465.753	495.385	514.571	541.241	560.733
Vlottende activa					
Onderhanden werk	101.644	96.644	89.144	84.144	69.144
Voorraden					
Liquide middelen	100	100	100	100	100
Kortlopende vorderingen					
Overlopende activa	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Totaal vlottende activa	105.744	100.744	93.244	88.244	73.244
Totaal Activa	571.497	596.129	607.815	629.485	633.977

PASSIVA	31/12/2027	31/12/2028	31/12/2029	31/12/2030	31/12/2031
Vaste passiva					
Algemene reserves	26.661	25.375	25.026	24.927	24.927
Overige bestemmingsreserves	3.979	3.932	3.885	3.838	3.791
Resultaat jaarrekening	0	0	0	0	0
Voorzieningen	4.757	337	217	95	90
Langlopende leningen	500.126	495.157	505.187	515.218	520.248
Totaal vaste passiva	535.523	524.801	534.315	544.078	549.056
Vlottende passiva					
Korte schulden	10.000	30.000	30.000	30.000	35.000
Overlopende passiva	25.974	41.328	43.500	55.408	49.921
Totaal vlottende passiva	35.974	71.328	73.500	85.408	84.921
Totaal passiva	571.497	596.129	607.815	629.485	633.977

Toelichting op geprognosticeerde balans

In het Waterschapsbesluit art. 4.7 is de verplichting vastgesteld dat de waterschappen een geprognosticeerde begin- en eindbalans van de begrotingsjaren opnemen in de paragraaf Uiteenzetting van de financiële positie. Het meerjarig opnemen van de geprognosticeerde balans geeft het algemeen bestuur meer inzicht in de ontwikkeling van de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Voor meer inhoudelijke duiding verwijzen wij graag naar de paragraaf Uiteenzetting van de financiële positie.